

FRÁSÖGN*af vetrarfundum ÖSE-þingsins í Vín 19.–20. febrúar 2010*

Af hálfu Íslandsdeildar ÖSE-þingsins sóttu fundinn Róbert Marshall formaður og Pétur H. Blöndal, auk Magneu Marinósdóttur alþjóðaritara, en alls tók 221 þingmaður frá 52 ríkjum þátt í fundinum. Samkvæmt venju funduðu stjórnarnefnd og málefnanefndir þingsins með embættismönnum ÖSE auk þess sem fram fór sameiginlegur fundur málefnanefnda og fundur um stöðu mála í Afganistan.

Fundur stjórnarnefndar var settur af João Soares, forseta þingsins. Forsetinn tók til sérstakrar umræðu mikilvægi þess að gera ákvörðunartöku innan fastaráðs ÖSE skilvirkari til þess að stofnunin gæti brugðist við atburðum líðandi stundar hratt og örugglega. Sömu áherslu gætti í máli Marc Perrin de Brichambaut, sendiherra og framkvæmdastjóra ÖSE, en samstöðureglan sem gildir um ákvörðunartökur ÖSE þykir koma niður á starfsemi stofnunarinnar í æ ríkari mæli þar sem hún veitir í raun einstökum aðildarríkjum neitunarvald. Skýrasta dæmið er ákvörðunin um að leggja niður starfsemi ÖSE í Georgíu þrátt fyrir andstöðu allra nema Rússlands sem ekki náðist samkomulag við.

Kosningaefirlit kom til umræðu á stjórnarnefndarfundinum og sameiginlegum fundi málefnanefndanna. Spencer Oliver, framkvæmdastjóri ÖSE-þingsins, sagði það vera óásættanlegt af ÖSE að stilla ÖSE-þinginu upp jafnfætis öðrum fjölþjóðaðingmannasamkundum. Þvert á móti væri forustuhlutverk ÖSE-þingsins við kosningaefirlit ekki síst til þess fallið að standa vörð um sjálfstæði ÖSE. Tók hann sem dæmi kosningar í Kasakstan árið 1994. Þá var kosningaefirlitið nánast alfarið í höndum ÖSE-þingsins. Eftir kosningarnar voru fulltrúar ÖSE-þingsins boðaðir á fund með sendiherrum sem lýstu áhyggjum sínum af hugsanlegum afleiðingum neikvæðrar umsagnar um kosningarnar fyrir samskipti erlendra stjórnarindreka við stjórnvöld í Kasakstan. Fundurinn hafi verið til vitnis um mikilvægi ÖSE-þingsins við að standa vörð um sjálfstæði ÖSE gagnvart pólitískum þrýstingi. Þróunin eftir kosningar 1994 hafi hins vegar orðið sú að lýðræðis- og mannréttindastofnun ÖSE (ODIHR) jók þátttöku sína í kosningaefirliti sem skapaði ágreining við þingið. Sá ágreiningur var leystur 1997 með undirritun samstarfssamnings milli þeirra. Þann samning hefur ODIHR virt að vettugi að mati framkvæmdastjórans sem tindi til dæmi máli sínu til staðfestingar. Forseti ÖSE-þingsins tók undir orð framkvæmdastjórans og sagði m.a. að ODIHR hagaði sér eins og ríki í ríkinu og beitti sér gegn ÖSE-þinginu í anda hefðbundinnar valda- og hagsmunabaráttu á kostnað fagmennsku og samvinnu.

Marc Perrin de Brichambaut, sendiherra og framkvæmdastjóri ÖSE, greindi frá því á sameiginlegum fundi málefnanefndanna að árið 2010 markaði tímamót í sögu ÖSE en í ár eru 35 ár liðin frá Helsinki-sáttmálanum, 20 ár frá Kaupmannahafnaryfirlýsingunni og 10 ár frá Parísaryfirlýsingunni. Hugmyndir eru uppi um leiðtogafund í tilefni tímamótanna en síðasti leiðtogafundur ÖSE fór fram 1999 í Ístanbul. Til stendur að utanríkisráðherrar ÖSE komi saman til óformlegs fundar í júní til að ræða hugsanlega leiðtogafund sem mundi vera allt í senn hátíðarfundur og stefnumarkandi fundur þar sem litið yrði um öxl og hugað að árangri og áskorunum framundan, ekki síst Afganistan og hlutverki ÖSE þar í landi. Að lokum ræddi framkvæmdastjórinn Korfu-ferlið. ÖSE hafi í formennskutíð Finnlands árið 2008 verið fyrsta alþjóðastofnunin sem brást við beiðni Rússlands með stuðningi Frakklands um endurskoðun á skipan öryggismála í Evrópu. Korfu-ferlið, sem formlega var sett af stað 2009 í formennskutíð Grikklands, hefur að markmiði viðræður milli ÖSE og annarra fjölþjóðastofnana, þ.e. NATO, ESB, Evrópuráðsins, Sameiginlegu öryggismálastofnunarinnar (Collective Security Treaty Organisation sem Rússland, Hvíta-Rússland, ríki Mið-Asíu og Armenía eiga aðild að) og

Samveldis sjálfstæðra ríkja um skipan öryggismála. Hvorki NATO né ESB hafa tekið málið formlega á dagskrá og það sama gildir um ÖSE þar sem málið hefur ekki verið til formlegrar umræðu innan fastaráðsins, heldur eingöngu óformlega innan ramma Korfu-ferlisins sem Kaskastan mun í formennskutíð sinni halda áfram að vinna að.

Sérstök umræða var um stöðu mála í Afganistan en í janúar sl. var haldin alþjóðleg ráðstefna í London þar sem þátttakendur komu sér saman um markmið og leiðir til að stuðla að öryggi og frið í landinu til framtíðar. Framsögumenn á fundi ÖSE-þingsins voru Kassym-Jomart Tokayev, forseti efri deildar löggjafarþings Kasakstan og varaforseti ÖSE-þingsins, og Michel Voisin, sérlegur fulltrúi forseta ÖSE-þingsins um Afganistan. Sérstakur gestur fundarins var Robert Ayasse, aðgerðastjóri hjá NATO.

Í máli Tokayev kom fram að ríki Mið-Asíu færu ekki varhluta af ástandinu í Afganistan sem væri litað af 30 ára stríðsátökum, harðstjórn trúarofstækismanna, stríðsherra og hryðjuverkamanna, framleiðslu ópíum, sem margir hefðu lifibrauð sitt af og talið er að svari um 93% af ólöglega framboðinu á heimsmarkaði, og flóttamannastraumi. Tokayev fagnaði tillögum Lundúnaráráðstefnunnar og yfirlýsingum bandarískra og breskra stjórnvalda um að reynt yrði að ná sáttum við hófsama talíbana og bjóða þeim að ganga til liðs við lögmæt stjórnvöld með því skilyrði að þeir leggðu niður vopn og hættu öllum stuðningi við hryðjuverkasamtökin Al-Kaída, sem hann telur líklegra til árangurs en hernaður. Að lokum greindi hann frá stuðningi ríkisstjórnar sinnar í Afganistan en ríkisstjórn Kasakstan hefur bæði veitt fjármuni til mannúðaraðstoðar og uppbyggingarstarfs auk þess sem nemendum frá Afganistan hefur verið boðin skólavist í Kasakstan þar sem allt uppihald er greitt með því skilyrði að viðkomandi snúi aftur og vinni að uppbyggingarstarfi í heimalandinu. Ríkisstjórn Kasakstan styður einnig við bakið á alþjóðlegum öryggisveitum NATO, m.a. með því að heimila birgðaflutninga í lofti og á láði auk þess sem fulltrúi hers Kasakstan starfar hjá höfuðstöðvum alþjóðaöryggisveitanna í Kabúl og er það í fyrsta sinn sem hernaðarfulltrúi frá ríki Mið-Asíu tekur þátt í NATO-aðgerð. Kasakstan mun í formennskutíð sinni hjá ÖSE leggja höfuðáherslu á að ÖSE komi í meira mæli að uppbyggingarstarfi í Afganistan.

Voisin sagði markmið ráðstefnunnar í London góðra gjalda verð en spurning væri hversu raunhæf þau séu í ljósi vandans sem við er að eiga. Stjórnkerfi í Afganistan sé undirorpið spillingu og þeir sem fara raunverulega með völdin séu glæpamenn, ekki einn heldur fjölmargir, átök milli þjóðernis- og þjóðfélagshópa fara vaxandi, og meðal almennings gæti aukinnar vantrúar á getu alþjóðaöryggisveitanna og ríkisstjórnarinnar, sem álitin er veik og spillt, til ná markmiðum um frið og öryggi. Sáttaumleitanir, afvopnun og uppbyggingarstarf sé erfitt í framkvæmd við slíkar aðstæður.

Í umræðum að afloknum framsögum kom fram almennur stuðningur við áframhaldandi veru alþjóðasamfélagsins í Afganistan. Hins vegar var sú skoðun áberandi að þrátt fyrir áframhaldandi stuðning við veru alþjóðaherliðs í Afganistan þá væru hernaðarlegar leiðir ekki til þess fallnar að leysa vandann sem við væri að etja. Í þessu samhengi ber að nefna að ríkisstjórn Hollands féll vegna ágreinings um veru hollenskra hermanna í Afganistan 21. febrúar. Þingmannasendinefndir, ekki síst Kasakstan og Kirgistan voru á einu máli um mikilvægi friðsamlegra sáttaleiða og formaður þingmannasendinefndar Kirgistan bauð höfuðborg sína fram sem vettvang fyrir sáttaumleitanir milli stríðandi fylkinga sem væri forsenda þess viðsnúnings og umbreytinga sem þörf væri á. Robert Ayasse, aðgerðastjóri hjá NATO, lýsti því yfir í lok fundar að nú yrði vörn snúið í sókn og aukin áhersla lögð á baráttuna gegn spillingu, að ná til hófsamra talíbana og auka borgaralega starfsemi á vegum alþjóðaöryggisveita NATO með það að markmiði að koma stjórntaumum landsins í hendur heimamanna, ekki innan ákveðins tímaramma heldur þegar réttar aðstæður væru fyrir hendi.

Frekari upplýsingar má nálgast hjá ritara Íslandsdeildar og á vefsvæðinu www.oscepa.org